

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta. Vtrum angeli sint in aliquo magno numero.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Non enim quilibet pars equi est equus, sicut quilibet pars quantitas est quantitas, quia hoc est heterogeneum, & illud homogeneum, quantum vobis quilibet pars & totum, ergo ex hoc quod aliqua forma potest esse pars integralis alterius, non potest reddi causa multiplicationis numeralis sub eadem specie, sed est fortiter extranea applicatio.

10. Est autem alius modus qui tactus est in precedenti quaestione, scilicet quod quantitas est causa pluralitatis indiuiduorum sua specie in materialibus, non quod diuisio speciei in indiuidua sit diuisio quanti vnius secundum rem in plura. Sed quia materia quae est alia pars indiuidui in materialibus non potest plures formas recipere, nisi mediante quantitate non secundum medium in esse subiectum formae, sed secundum medium in transmutari, vel fieri, ut expositum fuit precedent.

11. Sed istud non valet, primo quia per eandem rationem quantitas esset principium pluralitatis secundum speciem, quia sicut duae formae eiusdem rationis non recipiuntur in materia nisi per quantitate diuisam, ita nec plures formae diuersarum rationum possunt recipi simul, nisi in materia eodem modo diuisa. Sed propter hoc non ponitur quod quantitas sit causa pluralitatis secundum speciem, ergo nec propter hoc est ponendum quod sit causa pluralitatis secundum numerum.

12. Item licet materia non possit recipere plures formas, nisi mediante quantitate secundum medium, in transmutari secundum cursum naturae. Alio tamen modo potest. Nam in prima rerum productione diuersae formae eiusdem speciei & etiam diuersarum, fuerunt productae in diuersis partibus materiae, absque quantitate media in fieri vel in esse.

13. Item si concederetur quicquid istud dicunt, nihil est ad propositum. Si enim forma quae recipitur in materia non potest pluralitari secundum numerum, nisi mediante quantitate, nunquid propter hoc potest concludi quod substantiae separatae a materia non possunt pluralitari secundum numerum, quia non habent quantitate? non videtur, imo contrarium, quia quantitas nihil facit secundum eos ad pluralitatem formarum etiam secundum numerum, nisi quia tales formae requirunt plures partes materiae, in quibus recipiantur, quae pluralitas partium materiae est per quantitatem secundum medium in fieri, ergo ad unitatem vel pluralitatem formarum, quae non recipiuntur in materia, nihil penitus facit quantitas.

14. Dicendum est ergo quod non repugnat naturae angelice pluralitari secundum numerum in eadem specie, quod patet ratione & autoritate, & est talis ratio, omnis natura quae producit ab agente actione iterabili potest pluralitari secundum numerum. Sed omnis creata natura est huiusmodi (etiam substantiae separatae) igitur &c. Maior patet, quia sicut agens vna actione producit vnum, ita agens pluribus actionibus producit plura, quia sicut actio est iterabilis, sic & terminus actionis. Minor probatur, quia omnis actio quae potest voluntarie interrumpi manente virtute actiua, quae est principium actionis potest iterari maxime si tota actio & productum per actionem dependeat ex sola virtute producentis. In his enim tota potentialitas, unitas, & pluralitas actionis & producti est ex virtute producentis. Et haec est causa quare non potest esse in diuinis, nisi vnus filius, quia actio qua producit, nec potest interrumpi, nec iterari. Sed actio qua Deus producit quascumque creaturas, maxime autem substantias separatas voluntarie potest interrumpi in eis, etiam tota actio & productum dependent ex sola virtute producentis, ergo talis actio potest iterari, & haec fuit minor. sequitur ergo conclusio. scilicet quod omnis creatura, & maxime substantiae separatae possunt pluralitari secundum numerum.

15. Ad idem est autoritas beati Augustini de lib. arb. vbi loquitur de peccato angelorum supposito quod omnes peccassent, dicit sic, nec bonitas eius, id est, Dei, quasi aliquo modo, nec omnipotentia difficultate deficeret in creando alios, quos in eis sedibus collocaret. id est, in eisdem gradibus gratiae. Et per consequens naturae, cum angeli receperunt gratuita secundum naturalia, quas alii peccando deseruissent, vnde negare quod Deus non possit facere plures angelos sub vna specie derogat diuinae potentiae, cum ex parte rei producibilis non sit euidentis contradictio, nec etiam probabilis, & propter hoc illa opinio condemnata est Pa-

rius pluribus vicibus, & de eius condemnatione sunt tres articuli, videlicet octogessimus primus, in quo dicitur sic, quod quia intelligentiae non habent materiam, Deus non potest plures eiusdem speciei facere (supple) Error est. idem habetur articulo nonagesimo sexto, vbi dicitur sic, quod Deus non potest multiplicare indiuidua sub vna specie sine materia, error est. & similiter articulo centesimo nonagesimo primo dicitur sic, quod formae non recipiant diuisionem, nisi secundum materiam. est error, nisi intelligatur de formis eductis de potentia materiae. Argumenta pro ista parte concedenda sunt.

16. Ad primum argumentum in oppositum, cum dicitur quod omnis differentia secundum formam est differentia secundum speciem, dicendum quod est falsum, quia omnis differentia est secundum formam, sicut declaratum fuit prius. Sed differentia secundum absolutam rationem formae est specifica, differentia autem formae a forma, non secundum absolutam rationem formae, sed secundum quod haec forma est numeralis, & haec differentia potest esse in omni natura creata, sicut ostensum est. Sola enim natura diuina, quae nec est de se plures, nec est ab alio pluralificabilis, quia non habet causam effectiuam est de se, & ex se vna numero, nec potest secundum numerum pluralitari, vnde qui posuerunt quod angeli seu substantiae separatae non sunt a Deo sicut a causa efficiente, sed solum sicut a causa finali (prout aliqui imponunt Aristoteli) dixerunt quod omnes substantiae separatae differunt secundum speciem, nec possunt pluralitari sub eadem specie, quemadmodum nec natura diuina. Sed ex quo veritas fidei habet, & etiam veritas prophetiae, quod omnes substantiae separatae sunt a deo, sicut a causa efficiente necesse est quod possunt pluralitari secundum numerum sub eadem specie, quia dependet a Deo, sicut a causa efficiente eas actione voluntaria & iterabili. & haec est imperfectio propter quam conuenit eis quod possunt pluralitari, & non solum illa imperfectio per quam forma potest esse pars alterius (ut alij dicebant).

17. Ad secundum dicendum quod licet conseruatio speciei sit quaedam causa propter quam pluralificantur indiuidua sub specie, non tamen est tota causa, quia tunc non multiplicarentur ultra quam necesse esset speciem conseruari, quod non est verum: pluralitur ergo propter multas alias vrilitates, quas Deus praedordinauit provenire ex eis, tam in corporalibus, quam in incorporeis. Et ideo non sunt frustra.

QUESTIO QUARTA.

Verum angeli sint in aliquo magno numero.

Thom. 1. q. 50. ar. 3.

Postea quaeritur. Vtrum angeli sint in aliquo magno numero, videtur quod non, quia sicut est in corporalibus, ita in spiritualibus (ut videtur) sed in corporalibus nobilissima corpora (ut caelestia) sunt in minori numero quam alia, ergo similiter angeli qui sunt inter creaturas spirituales nobiliores sunt in minori numero quam animae rationales.

1. Item res procedit a Deo, sicut numeri ab unitate alio quo modo. Sed in numeris accedentibus ad unitatem minor est pluralitas, ergo in rebus maxime accedentibus ad causam primam quae est maxime vna, debet esse minor pluralitas, talis est natura angelica, ergo &c.

2. IN CONTRARIUM est quod dicit Dion. 4. cap. de angelica Hierar. quod numerus intelligentiarum excedit omnem numerum substantiarum materialium. Et Dan. cap. 7. milia milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assistebant ei.

3. RESPONSIO. Intellegendum est quod sicut vnum dicitur dupliciter sic & numerus qui non est aliud quam multitudo ex unitatibus aggregata. Vnum autem dicitur dupliciter. Primo modo pro vno quod conuertitur cum ente: & pro vno quod reperitur in sola quantitate. Similiter est quidam numerus qui constituitur ex unitatibus quae conuertitur ens generaliter, & alius qui constituitur ex unitatibus quantitatis quarum pluralitas est ex diuisione continui. Primus numerus reperitur in quocumque inuenitur natura entis pluralificata, & ideo reperitur in angelis. Secundus reperitur solum in habentibus quantitatem mobilem

quales non sunt angeli. Supposito hoc primo remouendus est error aliquorum circa materiam istam. Deinde de terminanda est veritas questionis.

5 Quantum ad primum sciendum quod Arist. & eius commentator, u. metaphysice, posuerunt numerum angelorum iuxta numerum orbium, uel motuum celestium, & ideo eum secundum unam opinionem sunt. 47. orbis uel motus orbium uel. 55. secundum aliam, dixerunt tot esse angelos & non plures, ratio huius opinionis fuit hæc, Intelligentia semper videtur esse in optima dispositione (cum sit supra natura creata in uniuerso) sed optima eius dispositio videtur esse in mouendo, quia per hoc assimilatur maxime causæ primæ. Per motum enim est causa rerum sicut & causa prima, ergo omnis intelligentia semper causat aliquem motum propter quod numerus & distinctio earum sumitur secundum numerum & distinctionem motuum.

6 Hæc autem opinio habet falsum fundamentum, scilicet optima dispositio intelligentiæ sit in mouendo, hoc enim non est uerum, quia quanto aliqua intelligentia plus recedit à causa prima tanto minus est perfecta. Et quanto plus accedit tanto est perfectior natura & operatio. Sed uidemus quod intelligentia maxime recedens à causa prima (ut anima rationalis) maxime uenit corpori (scilicet in ratione motoris & formæ) superior autem & perfectior ut angelus minus uenit, quia non in ratione formæ sed motoris. Solum ergo illa quæ est suprema minus uenit (scilicet nec in ratione motoris, nec in ratione formæ) ergo non est ex optima & perfectissima dispositione intelligentiæ quod semper moueat. Et quod subditur quod intelligentia in mouendo maxime deo assimilatur falsum est, quia potior est assimilatio, quæ est intelligendo & amando, quam illa quæ est in mouendo. Perfectior est enim assimilatio quæ est secundum potiorum perfectionem. Sed intelligere & amare sunt perfectiores operationes in deo quam mouere: in intelligendo enim scriptum & amando consistit eius beatitudo, & non in mouendo, ergo &c.

7 Quicquid autem sit de veritate questionis duplex est modus dicendi. Primus est quod plures sunt angeli specie differentes quam sint species rerum materialium, quod declarant sic. Ordo naturæ uidetur exigere quod illa quæ sunt nobiliora, excedant quantitate uel numero ignobiliora, unde uidemus quod corpora celestia in tantum excedunt hæc inferiora, ut hæc non habeant notabilem quantitatem ad illa. Sicut autem corpora celestia digniora sunt cæteris corporibus, ita substantiæ intellectuales digniores sunt omnibus corporibus. Excedunt igitur corporales substantiæ non in quantitate (cum illa non habeant) sed in numero. Sunt igitur plures species angelorum quam rerum materialium.

8 Sed istud non ualet, perfectiora enim non excedunt alia naturaliter nisi perfectione. Perfectio autem non est in numero (Alioquin plures essent personæ diuinæ quæ creatae.) Sed in quantitate non molis solum sed uirtutis magis. hic autem excessus uirtutis in substantiis separatis potest saluari in eis respectu inferiorum absque maiori numero, imo in unica substantia separata, ergo propter perfectionem substantiarum separatarum non oportet eas ponere in numero excedente substantiis corporales. Sed sicut corpora celestia excedunt inferiora non numero sed magnitudine molis, sic sufficit quod substantiæ separatae excedat substantiis corporales non numero, sed magnitudine uirtutis.

9 Alii autem declarant eandem conclusionem aliter, & dicunt quod debemus imaginari totum ordinem rerum in uniuerso, sicut unam lineam inter duo puncta (scilicet inter deum & materiam primam) intra quæ continentur omnia quæ sunt uel esse possunt, & omnia habent per se ordinem inter hæc duo extrema, sicut species numerorum inter se. imaginemur autem hanc lineam diuidi in puncto, qui est anima rationalis, à qua sit una linea, ascendendo ab ipsa ad Deum per naturas substantiarum intellectualium. Item ab ipsa usque ad materiam primam constituitur alia linea, descendendo ab anima usque ad materiam per naturas rerum corporalium, nunc est ita, quod ubi in linea est maior distantia inter duo puncta, ibi sunt plures partes lineæ, partes dico eiusdem quantitatis, ubi est minor distantia, ibi sunt

pauciores partes. Sed inter animam intellectiuam & deum est maior distantia, quam inter animam & materiam, quare inter deum & animam sunt plures partes uirtutis quam inter animam & materiam primam. Sed inter deum & animam sunt species angelorum, inter ipsam uero & materiam primam sunt species substantiarum corporalium, ergo plures sunt species angelorum, quam substantiarum corporalium, & hoc est quod dicit Dion. quod celestes menses incommensurabiliter excedunt rerum mundanarum coartatam multitudinem, id est, multitudinem secundum speciem, quæ dicitur coartata, uel quia in una specie plura indiuidua, quæ coartantur, & sunt unum, quemadmodum dicit Porphyrius, quod participatio speciei plures homines sunt unus homo, uel quia species rerum materialium sunt inter duo extrema finita, & ita sunt quasi coartata inter illa. Species autem angelorum non sic, sed sunt inter deum & animam, inter quæ non est arata distantia, sed infinita.

10 Hæc ratio autem nihil concludit, nisi supponatur quod omnes gradus quibus Deus potest imitari à creatura spirituali sunt actu producti, quod poni non potest si sunt infiniti gradus imitabilitatis, sicut & illa linea imaginatur infinita. Talia autem infinita ponere in actu est impossibile (ut probatur est lib. 1. dist. 43. q. 2.) Si uero dicatur quod non sunt infiniti gradus imitabilitatis, sed finiti, tunc est omnino incertum an plures sunt gradus imitabilitatis in deo respectu creaturarum spiritualium, quam respectu corporalium, an pauciores, quia non arguitur esse plures, nisi propter maiorem distantiam inter animam & deum, quam sit inter animam & materiam primam. Et illa nullo modo probatur maior, nisi quia infinita, propter quod non sequitur quod sint plures gradus, nisi ponantur infiniti.

11 Quicquid sit tamen de hoc, si solum ponatur species angelorum plures quam rerum materialium, & non ponatur plures angeli in eadem specie, non oportet dicere quod angeli sint in numero multum excessiuo, quia non sunt species rerum in tam excessiuo numero, sicut de angelis dicitur Dan. 7. (ut dictum est in argumento) & in Job. 38. Nunquid est numerus militum eius? & propter hoc forte sunt omnes eiusdem speciei, uel saltem plures ex eis. Non enim uidetur omnino congrua ciuitatis differentium secundum speciem. Pluralitas autem talis, quæ est differentium secundum numerum totaliter est ex beneplacito productis, qui tot produxit, quot producere uoluit, cuius uoluntate scriptura nobis exprimit in locis præallegatis.

12 Ad primum argumentum in oppositum dicendum quod nihil prohibet minorem esse numerum quam animarum quæ fuerunt, quæ sunt, & erunt: Creantur enim quotidie, nec illæ quæ prius creatae fuerunt, desinant esse corruptis corporibus. Omnes enim angeli simul creati fuerunt. Quod autem maior numerus angelorum ponitur, quam corporum celestium causa est, quia corpora celestia solum habent ordinem ad inferiora secundum esse naturæ, & in ratione actiui, & ideo tot sunt, & non plura, quot sufficit ad agendum. Sed angeli præter ordinem quæ habent ad corpora celestia in mouendo ea (quod pertinet ad cursum naturæ) habent etiam ordinem alium quoad esse gratiæ. Sunt enim quidam ex eis in ministeriis missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, ut dicitur Heb. 1. & secundum Hieron. una quæque anima à sui exordio habet angelum ad suam custodiam deputatum.

13 Ad secundum dicendum quod in rebus maxime accedentibus ad causam primam debet esse minor pluralitas quantum ad partes quæ ueniunt in compositionem rei, sicut in binario qui maxime accedit ad unitatem sunt pauciores unitates quam in quoquam alio numero. Sed nihil prohibet quin in eis sit maior pluralitas secundum speciem, uel secundum indiuidua eiusdem speciei, sunt enim plures binarii, quam nouenarii. Et similiter possunt esse plures angeli eiusdem speciei, uel diuersarum, quam sint species uel indiuidua aliarum rerum, sunt tamen tot & non plures, quot Deus producere uoluit secundum ordinem suæ sapientie.

QUESTIO QUINTA.

Utrum potentia cognitua angelis sit illud idem quod est sua essentia.

Thom. 1. q. 54. ar. 4.

Circa